

A^o
TSÁSZÁRI és KIRÁLYI FELSÉG^o
É N G E D E L M É V E L.

(34.)

Kelt *Bétsben*, Mind-Szent-Havának
 (Októbernek) 25-dik napján, 1793-dik
 Esztendőben.

Hadi Környütlállások.

Alzátziának (*Elsásznak*) *Sauerbruck*
 nevü Faluja alatt feküdt Táborból követ-
 kezendő betses Levelét indította hozzánk,
 Okt. 15-dikén, eggy érdemes Tisztje a'
Leopold Kir. Fő-Hertzeg és Nádor-Ispány^o
 Magyar lovas Regementjének:

„A' tegnapelőtti nap, az az, 13-dik
 Oktober, vólt az a' nevezetes nap, mellyet
 az óság' rozsdája se fog-bé, míg historiák
 lesznek. Szintén az ítélet' napját példázta

O o

azon nap, úgymint a' mellyen reggeli ötöd. fél órakor, három rendbéli ágyú-lövéssel adatott jelre, a' *Wurmser*' egész Korpusa, a' Htzeg *Braunschweig*' Tábora, és túl a' Rajnán fekvő Tábornak nagy része: egy-ferre meg-támadta mindenütt a' Frantziák' Táborát; a' Gyalogság, és Lovasság töltetlen fegyverrel rohant az Ellenség' sántzainak; a' kard, és bajonét dolgozott. — Nem tzelöm, az egész ütközetet le-írni: mert én mindenütt jelen nem lehetvén, tsak a' mit láttam, azt írhatom. Írok tehát a' Fő-Hertzeg *Leopold Nádor*-Ispány' Hufzár-Regementjében vitézkedő Obrist-Lieutenant Bátor *Szentkereszt* *András* Úr' Ofztályáról (Divisiojáról); nem kétiem, hogy jó Hazafi-Barátim a' több Ofztályoknak viselt dolgaikat is kedves Hazánkkal közölni el nem múlatják. — Nevezett Ofztályunk, a' Vezérüinktől ki-adatott útásítás ízerént, leg-nagyobb tsendességben a' maga ki-rendelt útján meg-indúlt. Fő-Hadnagy *Rausch*, a' Slavoniai Oberster *Kovátsovits* Úr' Batalionjának fedezésére rendeltetett egy tzúggal (tsomóval); a' több tzúgok pedig követték az ezen a' részben ostrom-futásra rendelt *Vallis*' Regementjéből való Bataliont. Meg-adatván a' jel az ostrom-futásra, és a' Slavoniai Batalion a' Frantziáknak egyk sántzát meg-hágván, balról a' Lovasságnak előre való jövele kiáltatott, mellyre Obristlieut,

B. *Szentkereszt* Úr a' Divisioját oda, a' hol Lovasságra szükség volt, előre vitte sebes lépéssel. Setét lévén, egy mély útba érkezett a' Divisio, a' mellyből sehohki nem mehetett. A' föld-kunyhókban elrejtett Ellenség, a' Divisióra mind a' két oldalról nagy kiabálások között kezdte tüzelni, mind addig, míg Kapitány *Rakovszky* Úr, a' mély útból egy ki-járó ösvényre talált, mellyen az egész Oláztály defilirozott (ki-szállangózott); de alig állhata hadi rendbe, midőn hátúlról ifzonyú ordítás, és apró fegyverből való szüntelen tartó tüzelés kezdődék. Azt gondolván, hogy az Ellenség hátunk megé került: nevezett Obristlieutenant Úr a' tüzönként kikerekedett Divisiót artzal vissza felé fordította; de a' jel - szó — Losung — által (melly a' mi kedves Királynénk' nagy neve, úgymint: *Mária Theresia* volt, és a' melly nevet az egész ütközet alatt az egész Tábor kiabálta, úgy hogy egész ostrom és viadal alatt egyebet nem lehetett hallani, hanem: *Vivat Maria Theresia!*) észre vévén hogy hátunk megett a' magunk Népe van, a' Divisio ismét meg-fordult, és előre ment. Itt a' második Svadron, *Blaskovits* Kapit. Úrral formálta az Avant - Gárdát (Elő-Sereget); és jóllehet kemény tűznek volt ki-téve: még is az első Fran. tábort megtámadta, 's belőle az Ellenséget ki-verte. Mivel az Ellenség az ott lévő mély út

mellé vette magát, és bal részről új megtámadtatástól lehetett tartanunk: tehát Kap. *Entzedy* Úr, Főhadn. *Rakovszky*, és Hadn. *B. Szobek* Urakat, a' magok tüzgjaikkal oda rendelte, hogy az oda gyülekezett Ellenséget széllyel verjék, és bal szárnyunkat bátorságba tegyék. További rendelkezésre a' mi nagy Vitéz *Mészáros* Generálisunknak, az Osztály tüzgonként előre nyomúlt. *Steinfeld*en innen 3-dik falunál, Oberster *Kovátsovits* Úr egy tüzg Huszárság után küldé Adjutántját, hogy a' magyar lovas tsemó elől vizsgálódván, a' nevezett Bata-lion' útját bátorságosabbá tegye, hová Kap. *Rakovszky* Úr, Főhadn. *Borbély* Urat rendelé maga tüzgjával, a' ki is mind oldalról, mind előlről meg-kémlelvén a' helyet, az említ. faluba bé-érkezett; de az Ellenség temérdek kártátsokat, 's más golyóbisokat szórt a' faluba, úgy hogy sem nevezett Főhadnagy Úr, sem a' Slavon. Bat. ezen kemény tüzet ki nem állhatta, 's vissza se mehetett a' tüz miatt: mellyre nézve magát említett Főhad. a' falu mellé balra a' gyepre ki-vonta; de ott igen motsáros helyre talált, hová az Ellenség a' bokrokból reája tüzelt, míg nem végre ki-vergődván nagy bajjal a' sár-ból, magát a' Divisióhoz kaptsolta. Fő-Hadnagy *Reviczky* Úr, a' *Pellegrini*' Colonja (tsapatja) előtt ment egy tsemó Huszársággal, a' melly tsemóból 6 emberből álló Patrouillét. (vizsgálódó Seregets két) előre

küldvén, az Ellenséget, melly a' *Weissenburgi* Lineánál lévő tsillag-sántzot másodszor szándékozott el-foglalni, tartóztatta; sőt látván az Ellenség temérdek erőket, magát az egész Lineából hátra húzta. Az említett Patrouille nyitotta-meg erővel a' tsillag-sántzon lévő fel-vonó hidat is, és a' sántzban mind addig meg-maradott, míg Gyalogságunk érkeztén, annak által-adta. Ezen-közben Divisionk' szakasszai, a' legkeményebb ágyúzás alatt is tovább-tovább ballagtak annyira, míg minden föld-várak' tüzének ki voltak tétetve, mind addig, míg a' Lovasságunk' ágyúi el-érkeztén, az Ellenségnek nagy kárával durrogni kezdettek. Ezen ágyúzás alatt észre vévén Obristlieut. Urunk, hogy az Ellenség' gyalogsága magát a' faluba húzza, és onnan mind az oda közel lévő ágyúinknak, mind azok mellé rendeltetett Főhadnagy *Rakovszky* Úrnak alkalmatlankodni akar: a' hátrább álló Horvát Batalion előre jöni parantsoltatott. Onnan *Altstadt* felé, melly éppen a' híres *Weissenburgi* Lineában fekszik, előre nyomulván Kapit. *Arbanász*, Főhadn. *Borbély Gábor*, és Hadn. *Fruhvirth* Urak vitték az Avant-Gárdát, kik is mind addig, míg vége nem lett ezen ditsőséges ütközetnek; a' Frantziák' el-hagyott sántzokban *Altstadt* felett, kegyetlen ágyú-durrogások között, a' mi ágyúinkat óltalmazták. — Közönségesen ditsérik Előljáróink mind a' Fő Tiszt

Uraknak, mind Al Tiszteknek, 's az egész köz Népek ezen a' napon meg-bizonyított vitézi bátor magok-viseleteket.

Most már Hg *Braunschweig*gal egyesülve állunk Alzátziában, *Hagenautól* 3 órányira, *Sauerbruck* nevü falu alatt táborban. A' Frantziák, *Hagenau* körül hagytak valami szemmel-tartó Sereget; de *Strafsburgig* nehezen állanak-meg előttünk.

Utól-írás. Meg-érdemli még az említést 1.) Hogy egy Divisionkbéli Hufzár, kapott nyereségben egy két körökü lektikát, mellyben egy fejer szamár vólt befogva. Ezen talyigára több Hufzárak is holmi nyereségeiket rakván, a' szamár nem bírta; mellyre nézve két fogott Frantziát a' szamár eleibe fogván, egész *Frickenfeldig* húzatták vélek a' talyigát. 2.) Hogy két Divisio Frantzia meg adván magát, tsupán tsak egy tőlünk való Hufzár kíserte őket *Frickenfeldig*.“

Azon jövendölése a' Levél-író Tiszt Úrnak, hogy *Strafsburgig* nehezen állanak-meg előttök a' Frantziák: mindjárt kezdett bé-telni Oktob. 17-dikén; mert *Hagenau* Városa felé indította azon a' napon előljáró Seregünket *Mészáros* Generális: oda érttével nem talált már ezen alkalmas erőségü Városban egyebet a' Fr. Sereg' farkánál, mellyet Tsászár-Dragonjosaink részszerént széllyel-verték, résszerént le-vagdaltak. — Eggy újjabb Tudósítás szerént,

nem vólt meffzebb Gróf *Wurmser* Oktob. 19-dikén a' maga fzületése' helyétől — *Strafsburg* Városától — négy órányi járó földnél.

Fő Hadnagy Gr. *Gallenberg*, a' ki első hírt hozott a' *Veiffenburgi* lineák megvétéléről, már vissza-indúlt. — A' bővebb tudósítással, *Gorupp* Major küldetett, a' ki ez előtt, a' Tsászár-Hufzároknál szolgált, 's most *Wurmser* Vezérünknel *Flügeladjutantságot* visel. — Ez azt beszéli, hogy teméntelen Frantziák fúltak *Hagenáunál* a' *Motter* vizébe, ám-bár sokat ki-fzabadítottak is Vitézeink. Nyóltz ezer embernél többet vefztettek Oct. 13-dikától fogva 17-dikig a' Frantziák.

Hagenau innnen, 3 órányi járó föld formán fekszik Alsó-Alsátziában *Fort-Louis* nevezetű erőss Frantzia Vár. Ezt, H. *Waldeck* F.M.L.unk egészen körül vette Oct. 17-dikén.

Eszterházy Hufzár Oberstier *Dévay* Úrra azt bírta Okt. 8-dikán, *Otto* Generális, hogy az ellenségnek, Fr. Flandriában, *Mons en bevelenél* fekvő táborát bojgassa-meg, 's tanúllyá ki az erejét. Ezen rá bizott dolognak végre hajtásában is meg-mutatta az Obr Úr hogy a' vitézi bátorság, és okosság, valóságos tulajdonai. Hatvan Frantziák kerültek földre előtte; 's 7-en estek fogságába. Nyert 12 lovat is, egy seres, és egy sátorokkal rakott szekérral együtt.

Egy szikrából nagy tűz.

Oct. tizenegyedik napján költt, 's *Bétsbe* tegnap érkezett *Genuai* levélből ezeket olvassuk: Egy frantzia közép és kisebb nagyságú hajók érkezvén az ide való kikötő helybe, azt kezdték rebesgetni, hogy *Tulont* viülza vették a' Republikánus Frantziák, az *Anglusoktól*, és *Spanyoloktól*, és ezen történeten való örömkben ki függesztették nemzeti zászlójakat, 's nagylármával kurjongatták: *Éllyen a' Fr. Köz. Társaság! Éllyen a' Szabadság!* — Fél óránnyira állottak ezen Fran. hajóktól, egynéhány *Anglus* hajók, mellyekből tehát csoportonként takarodott fel a' Nép, a' hajó-fedelekre, 's onnan nézte mit tsinálnak a' Frantziák Ezek között némelly alábbvalók arra vetemedtek, hogy nadrágjaikat le-tolják, 's tsúfokodva mutatták meztelen alfeleket az Anglusok felé. Megbószonkodván ezen gorombaságon az Anglusok, fegyveres kézzel omlottak a' Frantziákra, 's jó ideig tartott küszködés után, valami két százig valót le-öldöstek közülök. Tsak hamar ezen történet után, következő értelmű Irást adtak be a' *Genuai Köz. Társaság*' Kormány-Széke-nek, az *Anglus* és *Spanyol* Követek: „Jelentjük az össze-állott Hatalmasságok' nevében, hogy ha a' *Genuai Közönséges Társaság* is, hat óra alatt, hozzájuk nem áll az említett Hatalmasságokhoz, úgy az

Anglus és Spanyol hajók, ellenségnek fogják nézni ezentúl *Genuát*. — A' Kormányzó tanácsot tartott, 's arra határozta a' dolgot, hogy a' *Genuai Közönséges Társaság* is egyesíti magát, a' Fr. Országok ellen egyesültt *Hatalmasságokkal*.

A' *Nagy-Britanniai*, és *Nápolyi Udvarok* között még a' múltt *Júliusnak* 12-dikén meg-készültt *Eggyességre* nézve, következő értelmű *Proklamátziót* (*Hírdetvényt*) tétetett közönségesse *Sep. közepe tájján* a' *Nápolyi Felség*:

„Minthogy a' *Nagy-Britanniai*, és *Nápolyi Felsegek*, által-látták azon veszedelemeket, mellyeket szülne egész *Europában* a' mostani *Frantziák*' gondolkodásamódjának el-terjedése: ezen okból, olly *eggyességre* léptek magok között, hogy mind ketten, eggyik a' másiknak birtokait kötelesek lesznek, egész tehetségeket óltalmazni, és mind addig le nem teszik a' fegyvert, míg helyre nem áll a' békesség; a' közép-tengeren egyesített erővel dolgoznak; a' *Nápolyi Király* hat ezer *Katonát* ad, és négy első, négy közép, 's négy kisebb nagyságú hadi hajókat; — az el-fzállítását pedig, és tartását a' *Nápolyi Seregnek*, a' *N. Britanniai Király* vállallya magára; — valameddig úgy hozándja a' szükség magával, és el nem érődik a' fel-tett tziel: mind az ideig egy derék hajós *Sereg* fog (a' két, szóban forgó *Hatalmas-*

ságok' részéről) tartatni a' közép-tengeren; a' Nápolyi Király' Tartományai, és a' Frantzia ki-kötő helyek között folytt kereskedés egésszen meg-tiltatik, kivált az eleségre nézve; a' két *Szitziliani* ki-kötő helyek nyitva lesznek az Anglusok előtt, bé-zárva ellenben a' Frantziák előtt; a' következő békesség-kötés' alkalmatosságával szeméi előtt fogja tartani a' N. Brit. Király, egéssz Olafz-Ország' boldogságát; a' Nápolyi Király igéri, hogy maga különösen békeséget nem köt a' Fr. Országiakkal 's a' t.

A' *Frantzia* Pátrióták, Oct. 9-dikén dél előtti tiz órakor bé-rontottak *Lyon* Városába, de nem erőszakosan; hanem fortéllyal. Meg egyeztek t. i. a' *Lyoniaknak* Elöl-vigyázóikkal, 's mivel igen nagy köd vólt: nem lehetett a' Városban előbb észre venni szándékjokat, hanem midön már benn vóltak.

Frantzia Ország.

Gorfas, a' ki szintúgy egy vólt néha napján a' *Párisi* Mindennapi Újság-Írók közzül, mint *Marát*, 's egy a' Nép-Fejei (t. i. a' Nemzet-Gyülési Tagok) közzül is, valamint szintén a' haragos *Roberspierre* mostan: hírtelen feje nélkül marada ezen hónapnak 7-dikén. — Olly esztelenséget tselekedett t. i. a' jámbor, hogy jóllehet halál-fiának vala már ki-hírdetve: még is az említett napon együtt mulatgatott a' bal oldalról való Feleségével a' *Revolutzió'*

kertjében, a' hol is el-fogattatván, tömlötzebe vitetett; onnan pedig délutáni 3 óra előtt gillotinra, mellyre fel-menvén, ártatlannak kiáltotta magát. Feleségét és gyermekeit ajánlotta a' Népnek, meg-ölelte végre a' vele vólt Gyóntató-Atyát; 's ez is meg-lévén, le-feküdt magától arra a' helyre, a' honnan többé fel nem kelhetett.

A' bujaságot ki akarja lassan lassan irtani a' Nemzet-Gyűlése Frantzia-Ország-ból. — Szoros vigyázás vagyon a' magokat áruló *Vénus*-Leányainak tanyájaikra; éjtszákára bé-záratnak az ajtajaik, hogy széllyel ne járhassanak; Orvosok vagynak ki-rendelve, a' kik utánna járjanak, hogy ha betegségbe esnek az efféle személyek: mindjárt ispotályba küldetessenek. Nagy ösztön vólt a' N. Gyűlésének arra, hogy a' feslettségnek eleit igyekezzen venni, az is a' többek között: hogy egy Affzony-Társaság, melly magára: *la Société des Femmes republicains révolutionnaires* nevet ruházott, a' Jákobinusoknak 13-dik Septemberi Ülésekbe Követeket küldött, kik által azt izente, hogy ő addig nem fog nyugodni, míg a' N. Gyűlése el nem zárhatja szem elől a' tisztátalan életet élő személyeket. — *Chabot* nevezetű N. Gyűlési Tag is buzgott egykor a' tiszta élet mellett; és hogy meg ne táfolya tselekedetével saját szavait: öszve-házasodott az előbbeni ágyasával — *Frey Leopoldina* nevezetű,

Brännben született Morva Leánnyal —
kinek férjhez - menetelére három száz ezer
livrát adott, a' mint bezzélik, a' Báltya.

Elegyes Tudósítások.

Az Orsz Követ, Báró *Sievers*,
egynehány izbenadta azt értésére, a'
Lengyel Ország - Gyűlésnek, hogy az ő
maga Tagjai között is találatnak Jákobi-
nusok; de Sept. 22-dikéig nem nevezett
nyilván senkit. Ezen most említett napon
ellenben meg - nevezett négy Tagjait az O.
Gyűlésének, úgymint: *Krasnodembfzky*,
Szidlovszky, *Mikorsky*, és *Solarmin* Urakat,
's így írt róllok: „Ezek, úgymond, azok
a' Jákobinusok' bóldogtalan felekezetéből
való veszedelmes Emberek, kiknek tzellyok
az, hogy mindent öfzve-keverjenek, a' jót
el - rontsák; a' magok utálatos gondolko-
zások' módját terjesszék; és a' jámbor Em-
berékbe beléjek fetsegjék a' pártütés' lelkét.
Ezek a' négy szemtelen fetsegők, kiket
pénzen fogadtak-meg arra, hogy az Embe-
rek' bóldog tsendességét meg - zavarják:
már háromnál több ülésekben nyilatkoz-
tatták-ki azt a' pártütői lelkét, a' mellytől
vezéreltetnek ők, és a' mellyel meg akar-
nak másokat is lepetni ezek a' gonosz
Lelkek. Nem szükség bizonyságokat fel-
hordani reá, hogy ők a' leg-nagyobb, és
veszedelmesebb háborúság-szerzők az egész
Ország-Gyűlés' palotájában, a' kik minden-
kor több követőket hajhásznak, és a' kik

nek mérgek az iffjú és ártatlan elmék közzül mindúntalan többeket el-jár 's el-ront.

A' *Spanyol Király*' Kép - festőjének, *Don Bayennek* kormányozása alatt egy Fársaság állott - fel *Madridban*, melly a' leg - híresebb Olasz, Frantzia, és Anglus Réz - mettzők által rézre mettzeti mind azokat a' festett képeket, mellyek a' Kir. Kép - tárbán találatnak, és annakutánna a' metzett réz - táblák nyomtatványait közön - ségesen fogja árúlatni.

A' *Nápolyi Udvarnál* vólt Frantzia Követ, és Konzul, száz húszad magokkal — Férjfi, és Asszony - személlyekkel — takarodtak - el *Nápoly* Városából. Ezen száz húsz Frantzia Lelkeken kívül, még 1500 más Frantziáknak is ki - adatott vólt előbb az út *Nápoly - Ország*ból; hanem annakutánna tsak ugyan ezek közzül megmarasztattak némellyek, kik között nevezetesen öt Bánkírok (Banquiers, Pénzzelkereskedők) is vagynak.

Az *Orosz Tsázárné*, nem tsak a' még életben lévő hív Tisztviselőiről gondoskodott azon rendelésében, mellyet az *Orosz és Török Birodalmak*' öszve - békellésének innepén — Septemb. 13 - dikán — tétetett közönségessé; hanem még hóltakat is jutalmaztatott - meg, hóltakhoz alkalmaztatott nagy jutalmakkal. — Néhai kedves Fő Hadi Vezérjének *Potemkin* Hertzegnek ditső tselekedeteit öszve - summáltatta egy ditső írásba, 's azt végezte, hogy ezen

írás, egy különösen arra a' végre készültt iskátulyába tétetvén, örökre a' *Chersoni* Templomban tartassék; továbbá, hogy a' *Chersoni* Fegyvertárban márvány - oázlop emeltessék *Potemkinnek*, és pénz is veretessék tiszteletére. — *B. Meller-Sakomelski* Generális-fővel esett-el a' török háborúban. Ennek özvegyét és gyermekeit örökre megajándékozta *II. Katalin*, egy *Livóniai* (*Lieflandi*) jószággal, mellyet olly feltétellel adott vólt a' meg-nevezett néhai Generálisnak, hogy ennek halálával ismét vissza-mennyen az a' Kamarához.

Ha szólhatnak most *Potemkin*, és *Sakomelski*: meg-vallanak, hogy kedvesebb jutalmat nem adhatott vólna nekik hólttók után a' Tsászárnéjok. De hogy az élőknek is igen erányosan ki tudja szabni a' jutalmakat *II. Katalin*: azt lehetetlen tagadni. Tudja ő, kinek elég: ditsérő írás, rend - tzímer, vagy egy arany kard; tudja pedig, kinek esik kedvessen, a' tiszteleten kívül, vagy a' mellett a' jószág, vagy kész pénz is. — *Gr. Soltikow*, és *H. Repnin* Generálisoknak pél. ok. a' ditsérő íráson, és *Sz. András* - rendjének gazdag kereftjein, és tsillagain kívül, hatvan, hatvan ezer rublát is ajándékozott, parázsúl.

Tett a' fenn említett jeles napon *II. Katalin* tiz Generál - Lieutenantokat, 17 Generál-Májorokat, 21 Brigadérosokat, 21 Belső Tanátsosokat, 8 Kamarás Urakat, 3

Nemes Komornyikokat, és két Udvari-Dámákat. *Magyar Ország.*

Pestről, Okt. 20-dik napján. — „Ns *Szathmár-Vármegyében*, nagy Pártfogóját tisztelte a' Magyar Teátrom eddig is, a' meddig *B. Vécsey* ő Nagysága üle a' Fő-IspányiSzékben; nagy reménységgel vagy on a' Magyar Teátrom ennekutánna is Nemes *Szathmár-Vármegyéhez*, a' midön ennek kormányozását, Gróf *Károlyi József* ő Nsága veszi-által, mint örökös Fő-Ispány, a' kire néhai édes Attyáról mintegy örökség fzerént reája maradott Magyar Nyelv, és Szív, Ország-szerte esmértetnek 's betsületnek.“

Debretzenből, Oktob. 17-dikén. — „Örömmel értjük *S. Patakról*, hogy az oda való Ref. Kollégyiombéli Professzorok' száma eggyel nevedik, Prokátor *Kövi Sándor Úr* személlyében, ki is a' Hazai Törvényt fogja tanítani; hasonló Tanító-nak óhajtjuk ide Fiskális *Cseppán István* Urat, a' ki még minekelötte graduáltatta vólna magát a' Törvényben, sok Nemes Ifjaknak vala már *Pesten* Oktatójok, a' Törvénynek minden részeiben nagy fogannattal.“

Szarvasról (*Békés - Vármegyéből*), Okt. 14-dik napján. — „Szerentsésén elkészüle itt, Isten' segedelmével, azon jeles épület, melly a' gázdáskodásnak, 's szorgalmatos élet-folytatásnak, úgy nemkülönben az ezekre, 's más tudományokra

való oktatás' módjának is tanítására rendelkezett. Most már az Oskolának belső elintézése körül foglalatoskodik a' fundáló Hazafi (T. *Teschedik* Úr) segítő Társaival együtt.

Mivel tudjuk, hogy az Országnek különb-különb részeiből szándékoznak ide lffjak, hogy magokat az említett tárgyokban tökéletesítsék: jelentetik előre, hogy a' kik nem tsak hallgatni akarják a' letzkéket, hanem a' letzkék szerént való munkákhoz magok is hozzá akarnak nyúlni (melly valóban azokra nézve is el-múlhatatlanul szükséges, a' kik magokért tanulnak; 's még annyival inkább azoknak, a' kik Tanítóságra készítik magokat): tehát az olyanok, a'ztalajokért, bor nélkül egy hétre egy forintot fognak fizetni; esztendei tanításért 12 forintot; ágyért, mosásért, és lakásért is hasonlóképpen 12-öt.

A' letzkék fognak kezdődni a' jövő 1794-dik esztendőnek első Áprilissával. Jó alkalmatosság lesz az ide való jövetelre sokaknak, a' *Pesti* Jósef-napi Vásár. — Tótúl, és németül szükség lesz tudni az ide szándékozó lffjaknak: tótúl, hogy a' letzkéket érthessék; németül, hogy a' tzellyokra szolgáló könyveket olvashassák.

Ha a' kértt, és reménylett segedelem hozzá fog járulni ezen fundátzióhoz: úgy a' letzkék magyar, és más nyelveken is fognak tartatni.

Eggy árkus Töldalékkal.

T Ó L D A L É K

A' *Magyar Hirmondónak*, Októb. 25-dik napján, 1793-ban költt árkusához.

A' *Magyar Országai Szent Koronáról* íratott, 's a' Magyar és Német Bétsi Újságokban közönségessé tétetett öt Elmélkedésekhez adandó Tóldalékok:

Először. a.) A' Magyar Országai Szent Korona'alsó része arannyának szine különböz a' fedele' arannyának a' színétől, mert a' felsőbb része sokkal halaványabb sárga a' másiknál: ez is annakokáért egy bizonyos jele annak, hogy nem egy időben egy-ízersmind készülhetett annak a' dereka, a' tetejével együtt.

b.) Az alsó kerületén lévő Szenteknek a' képjei, mind *zomántzozó mesterséggel* vagynak ki-ábrázaltatva, *opere en caustico pictae effigies*, a' honnét mind simák azok: a' tetején által - nyúló két kerekded pléh-abrontsokon lévő nyóltz Apostoloknak a' képjei pedig mind filigrám-munkával készítették, *opera phrygiana*, vel *phrygionica confectae imagines*, a' honnét ezek mind darabos 'ábrázatot is mutatnak.

c.) *Dukás Mihálynak*, és a' Fijának az iffjú *Constantinus Porphyrogenitus* Imperátoroknak fejeiken lévő Tsáízári Koronák-ról (*Diadema Imperatorium*) jobb és bal

P p

füleik mellett mind a' két oldalról apró arany lántzotskák láttatnak le-függeni, de *Geobitzának*, az az, *Második Geiza* Királyunknak fején lévő koronáról afféle ékeség nem szemléltetik le-tsüggeni; mivel-hogy a' *Despotáknak*, a' minthogy *Geiza* is egy vólt azok közzül, a' Koronánkon lévő világos inscriptzió szerént, nem vólt a' koronájok fül mellett le-tsüggő lántzotskákkal fel-ékesítetve, a' mint *Codinus*, Byzantziumi nevezetes Görög Historikus, a' Despoták' koronájoknak le-írásában bizonyíttya.

d.) Világosan meg-látszik, hogy a' Sz. Koronánkon lévő arany kereszt srófon járt vólt eleinten annak a' tetejében, de idő-jártatván sokszori vándorlása, bujdosása, és hurtzoltatása közben, hozzá járúlván a' nyúghatatlan kezek, a' srófja anynyira meg-tágúlt, hogy már ma az, egyenesen merőn fal felé nem állhat: azért is hol egyik, hol másik oldalra félre-hajlani nyilván tapasztaltatik.

Jegyzés. Ezeket nekünk ekképpen beszéltette mostanában házunknál egy tudós Hazánkfia, *K. F. Úr*, a' ki Fels. *Ferentz* jó Királyunknak *Budán* lett meg-koronáztatása után, mindjárt az ebédlő házban fejeről le-tézetett Koronát, az Örizőknek jelenlétekben, gondos szemekkel, különös figyelmetességgel a' királyi ebédlő házban részenként vizsgálta.

Másodszor. Hogy *Második Geiza* Királyunk, Sz. *Lászlónak* testvér *Báttya*, Koronánkon világos igékkel Despotának neveztetik, az éppen az akkori időknek járása Izerént nem példa nélkül való dolog vólt: mert midőn ama' hatalmas Görög Imperátor, *Emmanuel Comnenus*, azon mesterkednék, hogy Magyar-Országot, házasság által idővel a' Görög-Birodalommal egyesíthetné; tehát egyetlenegy Leányát, *Mária Porphyrogenitát*, Harmadik Geiza' iffjabbik Fijának, *Harmadik Bélának*, házastársul adta 1162-dik esztendőben; Byzantziumban, mint Vejét, Despotasi méltósággal meg-ajándékozta, egyzersmind még *Caesari* titulussal is megtisztelte, a' melly *Felsőgeszi* titulusok még az akkori időben is a' *Konstantzinápolyi* Udvarnál a' leg-első főbb méltóságok vóltanak mindjárt az Imperátoroké után.

Ezt az akkori időben élt *Cinnamüs János* nevü Byzantziumi nevezetes Görög Iró' *Históriája*' Ötödik Könyvének nyolctzadik Szakaszában hitelesen ekképpen beszéli-elő. *Debretzenben*, Septembernek 28-dikán, 1793-dik esztendőben.

W. I. O. Dr.

Ode,
 qua Juventus Regii Gymnasii Alba-Regalensis
 Celsissimum Principem Regium Haereditarium
 Leopoldum, Archiducem Austriae, et Regni

P p s

Hungariae Palatinum excepit, dum in Gymnasium ingrederetur:

Sydsus illapsum veneramur in Te
Austriae Lumen, Magarum Pupilla,
Summa Spes Gentis Solio Fidelis,
Regia Proles.

Dum faves nostris *Leopoldo* Tectis,
Deliis dum Te Laribus dicare
Pergis, inflammat teneram Juventam
Regia Virtus.

Istud in nostris Patribus superstes
Inclito cantu resonabit aetas,
Ne piam mentem premat aeviternum
Immemor amnis.

Hungarum Pectus, Pietas, Fidesque
Erigent mentis memoris colossum,
Ambiet Lauro, roseisque Sertis
Prompta Juventus!

Vivet incisum Palatine Nomen
Pectori nostro, celebrabit omne
Tempus. Hoc tandem Tibi consecramus
Carmine Vitam.

Egy nagy hasznú Rostárol való Tudósítás.

Az alább meg-írtt Győri Földmérő, és hasznos eszközök' készítője, a' Rosta-készítést olly tökéletességre vitte: hogy egy nálla készültt rosta által, a' gyermek is, kevés erővel még a' leg-gazossabb életet is olly tisztán meg-rostálhattya, mintha azt szorgalmasan meg-szemelték vólna. Kihúll ezen rostából mind külön 1-ör a' por, 2-or a' rosta-allya, 3-or az apró szemü rózs, 4-er a' nagy szemü rozs, 5-ör a' tiszta

búza, 6-or a' vad-borsó, vagy egyéb nagyobb gaz.

És minthogy ezen Rostának nagy hasznáról, a' vele tejendő próba akárkit is eléggé meg-győz: illendőnek tartja ennek mestere, mind azokat, a' kik a' jó gazdaságot kedvellik, a' felől tudósítani, hogy nálla illyetén Rostákat, a' következő oldalon lévő Tábla szerént készíttetni lehet.

Hasznos ezen Rosta a' Kása-árulóknak, Molnároknak, Kenyér-sütőknek, búzával, lisztel 's a' t. kereskedőknek. A' Győri Kása-árulók, a' kik ez előtt egész nyáron a' rostálás' kedvéért 8—10 személlyt tartottak: most ezen rosta mellé két személlyel bé-érik, és így mind a' költségben, mind abban sokat nyernek, hogy a' sok rossz munkás miatt annyi bosszúságot, mint ez előtt, nem szenvednek.

A' Földes Uraságok, vagy Helységek, a' mellyek a' Helység' köz-javára ezen Rostát meg-szereznék: különös hasznát tapasztalnák ennek, a' vetni való búzának meg-rostálásában; mivel ezen rosta, az egészséges búza-szemeket igen szépen külön választja. Hányszor esik pedig meg! hogy a' magnak hijjános volta miatt, a' szántóvető Embernek minden egyéb el-követett szorgalmatossága is reménylett hasznot nem hajt. Melly örömet szakaszthatna azért a' Helység' Lakossai között ki-ki valamelly

R O S T A - T Á B L A.

590

Rendi a' Rostáknak.	A' Rosta' Hosszasága.	Tsővinek Vastagsága.	Szegleteinek Izáma.	Éggy órában lehet rajta rostálni:	Alsó árra:
1	3 láb.	11 uj.	6	6 Pos. mérőt.	20 for.
2	3 1/2	12 1/2	7	9 —	30
3	4	14 1/2	8	12 —	40
4	4 1/2	16	9	15 —	50
5	5	17 1/2	10	18 —	60
6	5 1/2	19	11	21 —	70
7	6	21	12	24 —	80.

rész, ezen Rosta' birtokossának számára azon haszonból, mellyet a' rostáltt mag után tapasztal.

Hogy pedig ezen Rostának tartós vólta vagy jósága felől, azok, a' kiknek kedvek vagyon ezt meg-szerezni, ne kétségeskedjenek: az Alólírtt, mindeneket bizonyosokká téssen a' felől, hogy ezen Rosták olly erőssen fognak készülni, hogy ha mindennap munkában lesznek is: még is sok esztendőig el-tartanak; a' mi pedig a' jóságokat illeti, kész egyet is kezei között addig ki nem adni, míg velek próbát nem téssen.

Ha valakinek kedve lészzen, a' felylyebb meg-írtt Tabella szerént, illyen Rosta-tsinálás eránt rendelést tenni: ne terheltessék tudósítását *Györbe*, a' Fejérvári külső Városba a' Rába' hidja mellett, a' Ketskés Házhoz útasítani, sőt a' Rosta' árrának harmadát is, fel-pénzül előre megküldeni. Azon írásban, mellyet az Alólírtt az illyen pénzről fog adni, az idő mindenkor meg lész határozva, mellyben a' rostát el lehessen vinni.

Kérettetnek továbbá mind azok, a' kiknek kezeken ezen jelentés meg-fordúl, hogy az ollyan Földes Uraságokat, és Helységeket, a' mellyek talám ezt nem olvasnák, a' fenn meg-írtt Rostának hasznairól tudósítani ne terheltessenek.

Györben, Szeptembernek 28-dikán,
1793-dik esztendőben. *Lengyel János.*

Eggy új malomnak egész le-írása érkezett hozzánk, hat darabban lévő olyan tökéletes rajzolatokkal, hogy azt, ezek szerént fel lehet építeni. A' malmot vagy a' szél, vagy ha ez nem fú, lovak, vagy ökrök hajtják, és már vele *Tseh-Országban* sok helyeken élnek. Mikor ezen Malmot a' szél rendesen hajtja: a' leg-szebb lisztet éppen úgy örli, mint a' vizi malom, semmi el nem porlódik belőle. Ha pedig szél nem lévén, ökör vagy ló vonja: két annyi lisztet öröl, mint a' most szokásban lévő száraz malmok, annyi idő alatt, és annyi marhával. — A' fenn- említett egész le-írása ezen malomnak, a' hozzá tartozó hat darab rézre metzett rajzolatokkal, mellyek szerént ezt építeni lehet, nálunk taláztatik. Jó-féle hollandiai papiroson 4 for. 30 kr.ért; nyomtató papiroson pedig 3 for. 30 kr.kért.

Minekutánna *Broughton' Religiói Lexikonát* három Darabban ki-adtam: ígéretem szerént, *Abbas Ladvocatnak* *Históriai Diktzionáriumát* készülök nyomtatás alá adni. Ez eggy olyan hasznos, és szükséges Könyv, mellynek ditséretére, az ezt esmérők előtt egy szót sem szükség szólni. Azok pedig, a' kik ezt még nem esmérik, mit foglallyon magában: tsak a' Könyvnek titulussából is hozzá

vethetnek, melly ez: *Abbas Ladvoatnak Sorbonnai Doktornak, és Bibliothekáriusnak Históriai Diktzionáriuma, melly a' Patriárkháknak, Zsidó Fejedelmeknek, Tsászároknak, Királyoknak, Hadi Vitézeknek, a' régi Pogányok' Isteneiknek, Herosaiknak, Pápáknak, Szent Atyáknak, Püspököknek, Kardinálisoknak, Historikusoknak, Poetáknak, Orátoroknak, Theologusoknak, Iktusoknak, Medikusoknak, tudós és jeles Asszonyoknak, Piktoroknak 's a' t., és közönségesen e' Világon minden időben, és minden Nemzetek közt éltt nevezetes Személyeknek Históriájokat, azoknak fő munkájikkal együtt magában foglalja. A' leg - újjabb Editzió szerént, Magyar Nyelvre fordította, és sok meg bővítésekkel ki-botsátotta Mindszenti Sámuel a' Rév-Komáromi Ev. Reform. Ekklesiának Prédikátora. Nagy nyóltzad rétbén. — Ezen Munkára nem kívánok praenumera-tziót, hanem tsak subscriptziót, a' végre, hogy tudhassa a' Typographus: mennyi papirozt, és betüt készítsen előre, és hány Exemplárt kelljen nyomtatni? mert többet nem nyomtat, hanem tsak a' hányan a' Subskribensek lesznek. Midön a' Munkának fele el-készül, a' kész félnek akkor kell le-tenni az árrát; az utólsó felének árrát ismét akkor, mikor az is készen lesz. Az egész Munka hat Darabokból, minden Darab maintegy 60 árkusokból fog*

állani; minden árkusnak arra két krajtzár. De a' mint a' Darabok több vagy kevesebb árkusokból fognak állani, mikor el-készülnek, az árok is a' ízerént fog meg-határozódni. A' Subscriptzió' ideje, a' jövő újj esztendeig tart. — *Ladvocat* felől való első hír-adásban meg-mondottam vólt tzelomat, Január. 5-dik napján, 1792., tudni-illik: hogy a' *Magyar Ladvocat* annál interessan-sabb legyen, azoknak a' Magyar Hazafiaknak életeket, kik akármelly méltóság, rend, hivatal, munka, mesterség, vagy történet által magokat emlékezetre méltókká tették, az említett könyvbe bé-iktatom. E' végre, Hazánknak minden renden lévő hív Fijait, és Leányait alázatosan kérem, hogy Hazájokban, Nemzetekben és Familiájokban akár melly dologért emlékezetre méltó éltt, és élő Személyek' életeknek rövid le-írását 1794-dik esztendőnek elejéig, olly tisztán el-készítve, hogy a' Censurára bé-adhassam, *Frankón*, vagy valamelly alkalmatosságon hozzám küldeni méltóztassanak. Így a' *Ladvocat*ban eddig reánk nézve vólt nagy fogyatkozást, melly az, hogy abban, ki-vévén a' Magyar Királyokat, 's némelley régibb Grófi Familiákat, Magyar felől ritkán vagyon emlékezet, ki-pótolhatjuk. — *Ladvocat* mellé adok: 1.) egy Tóldalék-Darabot, mellyben le-írom a' leg-közelebb éltt nevezetes Személyeket; 2.) Abbas *Vosgiennek* a' *Ladvocat*'

Dictionáriumához tartozó *Geographiai Lexiconát*; 3.) egy bőv *Chronológiát*. A *Ladvocatra* Subscribálók, a' *Broughton* *Religiói Lexiconát* a' Komáromi Typographiában 4 rén. forintért meg-szerezhetik, melly végre az alább nevezett Urak által, a' kiknél *Ladvocat*ért magokat jelenthetik, engem tudósíthatnak, vagy egyenesen hozzám *frankón* írhatnak.

N. Abony: Tek. Szalay Mihály. *Béts*: a' Magyar Újság-Írók. *Ó Buda*: Kis István Comp. *Debretzen*: Tisz. Szilágy Gábor Prof. *Dés*: T. Kolosvári József Pr. *Diószeg*: Tisz. Fazekas István Préd. *F. Dobfsza*: T. Maklári János Préd. *N. Enyed*: T. Benkő Ferentz Prof. *Székes Fejérvár*: Tisz. Benyák Bernárd Direkt. *B. Füred*: T. Szép Gergely Préd. *Gomba*: T. Motsi Bálint Préd. *Győr*: Miller Ferentz Comp. *Gyula*: Tisz. Juhász István Préd. *Kis-Harsány*: T. Vetsei István Préd. *Istvándi*: T. Budai István Préd. *Kassa*: T. Mihályi Kováts István Préd. *Ketskemét*: Megyei Mihály Comp. *Kolosvár*: T. Szathmári Pap Mihály Professz. *N. Körös*: T. Kováts József Préd. *Léva*: Lovasi László Comp. *Losontz*: T. Farkas István Prof. *Szalk Sz. Márton*: T. Sziládi Péter Préd. *Török Sz. Miklós*: T. Tót Ferentz Préd. *Miskóltz*: Molnár Zsigmond Comp. *Nyitra*: T. Kis Márton Prof. *Paks*: T. Sz. Miklósi Nagy János Préd. *Pápa*: T. Marton Istv.

Prof. *S. Patak*: T. Öri Filep Gábor Prof. *Pest*: T. Szombati Sámuel Med. Doct. *Szalonta*: T. Ertsei Sámuel Esper. *Sziget*: T. Gáti Istv. Préd. *Rima-Szombat*: Ferentzi Comp. *Soprony*: T. Rajts Péter Profess. *Hóld-Mező-Vásárhely*: T. Kis Andr. Préd. *Maros-Vásárhely*: T. Basa István Profess. *Veszprém*: Fejér János Kalmár. *Udvarhely*: T. Bodola János Profess. *Unghvár*: Tek. Fekete Imre Direktor — Urak.

Jelentem azt is, hogy a' kik néhai T. *Milesz József* Profess. és Med. Dokt. Úrnál, Debretzen' vidékén, *Broughton' Religiói Lexiconának* I. Darabjára előre fizettek: azok a' II. és III. Darabért a' Ref. Kollégiomban *Kováts Sámuel* Úrnál a' pénzt le-tehetik, 's a' Munkát kereshetik.

Hall Józsefnek, Angliában — — *Norwichi* Püspöknek, az Anglusok' Szene-kájoknak az *Ó és Új Testamentomi Bibliái Históriákra való Erköltsi-Elmélkedéseit* is négy Darabokban nyomtatás alá már elkészítettem. A' kiknek, a' Moralitásnak ez a' gazdag tárháza tetszik: azok a' fennnevezett Uraknál jelenthetik magokat; vagy hozzám *frankón* írhatnak. Ha elég Subscribensek lesznek: ennek nyomtatása is, *Ladvocattal* együtt, a' jövő újj esztendőben el-kezdődik. — Komáromban,

Mindszenti Sámuel.

Itt *Bétsben*, egy ilyen tzmű Magyar Könyv készült - el mostanában: *Physico-Theologia*, az az, az *Isten' Léteének, és Tulajdonságainak a' Teremtés' Munkáiból való meg - mutattatása*. Írta Angliában *Derham William*, Windsori Kánonok, Essex Tartományban Upminsteri Prédikátor, és a' Királyi Társaságnak Tagja. Magyar Nyelvre fordította *Segesvári István*. — Ezen Könyvnek ditséretére, nem szükség, hogy valamit írjunk: mivel ez, a' két Magyar Haza' Tudóssai előtt eléggé esméretes. — A' mi a' Magyar Fordítást nézi: erről, ítéletet hozhat az Érd. Közönség, még minekelötte magát a' Könyvet látná, a' Könyvnek már meg - küldött Summájából; a' mellyből azt is meg - láthattya egyfzersmind, hogy ezen Magyar Fordításnak mitsodás a' betűje, és mitsodás formájú a' papirossa. A' *Textus*, olyan jól olvastatható betűkkel nyomtattatott, a' millyenekkel van az említett árkusnak nagyobb része nyomtattatva; azokkal az apró betűkkel pedig, mellyek az árkus' végén látíznak, a' *Textus* alatt lévő Jegyzések nyomtattattak. — Az egész Könyv, a' nélkül, hogy tsak egy sor tóldalékot lehetett volna mellé ragalztani, 50 árkusnál valamivel többre ment; és vagyon mellette egy réztáblára metztett, 's ízép fehér író-papirossra nyomott Rajzolat is. Az árra két rénes-

forintra, és 30 krajtzárra határozatott: úgy mindazáltal, hogy a' kik felesleg-való nyomtatványokat kívánnak, 's e' végre itt Bétsben nállunk jelentik magokat: azoknak jutalmasabban fog adattatni.

Sopronban, következő tzmű Prédikáttzió nyomtattatott Siefz Kláránál:

„Papi érdemek, mellyeket Fő Tiszt. *Váldetz István* Nemes Szombathelyi Káptalan' Tituláris Kánonokjának, Apostoli Proto - Notáriusnak, és Német - Kövesdi Helységnek húzamoszt negyven-nyóltz esztendeig lévő Plébánossa' Papságának ötvenedik esztendeje' inneplésekor, Méltóságos Győri Püspök *Fengler József* ö Excellen. jának jelen-létében hirdetett *Jugovits István* Nagy-Czenki Plébános Kis-Allzony' Havának 27-dik napján 1793.

Kolosvárról, Sept. első napján. — „Gr. *Bánffi* ö Excellentziája indul-fel innen *Bétsbe*.

Kolosvári Könyvnyomtató és Könyv-árros *Hochmeister Mártonnál* következő új, válogatott, és többnyire idő - töltésre szentelt könyvekre tehetnek szert az olvasást szeretők:

Minden Európában, Ásiában, és Afrikában volt, 's mostan virágzó *Vitéz-*

Rendeknek (Ordóknak) tüköre, avagy rövid le-írása. Mellyet hiteles Könyvszerzőkből, és bizonyos tudósításokból egybe szedett, és Magyar Nyelven ki-adott Selman Károly. Az árra 90 kr.

Bárkláj Argenisse. Deákból szabad fordítás K. Boér Sándor által. Az árra 50 krajtzár.

Almanzi. Szomorú Játék. Fordította Selman Károly. Az árra 20 kr.

A' szerentsétlen Szerelmesek, avagy Gróf Comens. Szomorú Darab. Frantziából fordította B. Nalátzi Jósef. Az árra 40 krajtzár.

A' Minister. Érzékeny Játék. Fordít. Selman Károly. Az árra 20 kr.

A' Hassziai Hadi Tiszt Amerikában. Víg Játék. Fordította Selman Károly. Az árra 20 krajtzár.

A' Felső - Magyar - Országban lévő Szomolnok - Vidéki Királyi Fő - Bányainspektorátus - és Törvénytől jelentetik minden ezen F. Magyar - Országi Szomolnok - Vidéken bányát műveltető, de nem itt lakó bányász Uraknak: hogy mivel az ő itteni személyes jelen nem léte miatt, a' tőlök járandó bányász munka - bérek magok idejében rendesen nem fizetődhetnek, 's Szószóllójok vagy Ügyésszek is a' Törvénytől

előtt nintsen, következésképpen miattok a' bányászkodás hátráltatik: tehát a' Bányákat tárgyazó 14-dik törvény - tzikkely (artikulus) fzerént, ennekutánna minden Bányás Úr, a' ki nem lakik a' maga bányája' vidékében, maga képében egy Személyt állíttson - elő, a' ki nem tsak idő-fzakafzonként az ő reája esendő bányaköltséget helyette le-fizesse; hanem ha a' szükség úgy kívánnya, Szószóllója is legyen törvényes dolgaiban. Az ilyen Képviselőjét vagy Biztosát (Mandatáriussát) pedig kiki az említett Urak közzül annál bizonyosabban három hónapok alatt meg-nevezze levele által ezen Bánya-széknek, mivel ez annakutánna soha többé mellettek egy szót sem téfzen, hanem ha a' bányász-költséget, valamikor kívántatik, meg-hitt Emberjek által le nem fizetteténdik: tehát ezen esetre az ő bányabéli részek le fog tartóztattni, és a' panaszlóknak ítéltetni.

Deschan Godfrid mk

*Rösler Ferentz János
Titoknok mk.*

